

דת ומוסר – חילול שבת להצלת גוי

שולחן ערוך אורח חיים סימן של (=רבי יוסף קארו, 1488 – 1575)

כותית אין מילדין אותה בשבת, אפי' בדבר שאין בו חילול שבת.

משנה ברורה סימן של ס"ק ח (=החפץ חיים, רבי ישראל הכהן מראדין, 1838 – 1933)

ואפילו בשכר דבחול מילדין משום איבה כמבואר ביו"ד (=יורה דעה) סימן קנ"ד – הכא (=כאן) אסור משום דיכולה (=שיכולה המיילדת) להשתמט ולומר דאין מחללין שבת כ"א להווא דמנטר שבתא (=כי אם למי ששומר שבת), וכתב המ"א (=מגן אברהם, ממפרשי שולחן ערוך) ובמקום דאיכא למיחש לאיבה (=שיש לחשוש לאיבה) גם בכה"ג (=בכהאי גוונא, בכגון זה) שרי (=מותר) אם אין בה חלול.

ודע דהרופאים בזמנינו אפי' היותר כשרים אינם נזהרים בזה כלל דמעשים בכל שבת שנוסעים כמה פרסאות לרפאות עובדי כוכבים וכותבין ושוחקין סממנים בעצמן (=עוברים על הלכות שבת כדי להכין תרופות), ואין להם על מה שיסמוכו, דאפילו אם נימא (=נאמר) דמותר לחלל שבת באיסור דרבנן משום איבה בין העו"ג (=עובדי גילולים) [אף דגם זה אינו ברור עיין בפמ"ג (=פרי מגדים, ממפרשי שולחן ערוך)] איסור דאורייתא בודאי אסור לכו"ע (=לכולי עלמא, לפי כולם) ומחללי שבת גמורים הם במזיד השם ישמרנו:

שר"ת חתם סופר חלק ה - השמטות סימן קצד (רבי משה סופר, 1762 – 1839)

אמנם כנ"ל דכל הדברים לא נאמרו היכא דליכא אלא איבה בעלמא (=במקום שיש סתם איבה) יכול להתנצל ולומר כנ"ל אבל היכא דאיכא למיחש לסכנתא (=היכן שיש לחשוש לסכנה) שאנחנו דרים ביניהם ויוסיפו שנהא ותחרות ויאמרו כי דמו של עובד כוכבים קל בעינינו ולא יקבלו תירוץ דמנטר' שבתא, ועוד ברוב המקומות הרופאים הם גויים ויותר בעיניהם דמן של ישראל ואולי בש"ס נמי (=גם) לא אמרו אלא בימיהם שלא היו שכיחי (=מצויים) תערובות ישראל וגויים [...]

רבי מנחם המאירי (1306 – 1249, פרובנס)

לדעתו [של המאירי], אי השוויון בהלכה באשר לזכויותיהם של יהודים ושל נוכרים חל רק על נוכרים שאינם גדורים בדרכי הדתות [...]: 'הא כל שהוא מעממין הגדורין בדרכי הדת ועובדי האלהות על אי זה צד אף על פי שאמונתם רחוקה מאמונתנו אינם בכלל זה [=אינם נחשבים נוכרים] אלא הרי הם כישראל גמור לדברים אלו אף באבדה [...] ולכל שאר הדברים בלא שום חילוק'. לדעתו, הקו המבחין בהלכה אינו בין יהודים לנכרים באופן אונטולוגי (=ישותי, מהותי), אלא בין אומות בעלות חוק לאומות שאינן בעלות חוק – בין ברבריות לציוויליזציה

משה הלברטל, בין תורה לחכמה, עמ' 86-87.

שאלות הנחייה לחליפת המכתבים בין הרב רונצקי (נולד ב-1951, ראש הישיבה הגבוהה באיתמר, שימש כסמח"ט שומרון, כיום הרב הצבאי הראשי) ויוסקה אחיטוב (נולד ב-1933, מרצה ומחנך, מאנשי הרוח של הקיבוץ הדתי):

קטע 1: איזה תהליך צריך לעבור פוסק הלכה על פי אחיטוב, וכיצד עליו לנסח את דבריו?

קטע 2: כיצד פוסקים הלכה על פי הר' רונצקי? נסו למצוא קשר בין תהליך הפסיקה כפי שמתאר רונצקי ובין דבריו בסוף הקטע. מהו הפיתרון המוסרי שמציע הר' רונצקי לבעיה שהעלה אחיטוב?

קטע 3: מהו מקומו של "הקוד האתי" במערכת הטיעונים של אחיטוב? מה הביקורת של אחיטוב על דרכו של הר' רונצקי להגיע אל "רצון הבורא"?

קטע 4: מה מקומה של הכרעת היחיד על פי הר' רונצקי? מי יודע מהו רצון האל, על פי הר' רונצקי? כיצד מתאר הר' רונצקי את חזרתו בתשובה?